

ВІДГУК

**офіційного опонента доктора економічних наук,
професора Яновської Вікторії Петрівни
на дисертаційну роботу Островерх Ганни Євгенівни
на тему «Організаційно-методичне забезпечення управління розвитком
підприємств залізничного транспорту в умовах трансформацій»,
що представлена на здобуття наукового ступеня доктора філософії за
спеціальністю 051 «Економіка»
(галузь знань 05 – Соціальні та поведінкові науки)**

Актуальність теми наукового дослідження

Потреба в удосконаленні існуючого організаційно-методичного забезпечення управління розвитком підприємств залізничного транспорту України обумовлена, перш за все, необхідністю забезпечення ефективності функціонування галузі в умовах глибоких соціально-економічних трансформацій. Крім того під час реформування вітчизняної та світової транспортних систем, активної цифровізації, впровадження інноваційних технологій та інтеграції в європейський логістичний простір, зростає потреба у науково обґрунтованих підходах до управління розвитком підприємств залізничного транспорту. Рациональна організація управлінських процесів сприяє адаптації підприємств до змін зовнішнього середовища, підвищенню їхньої конкурентоспроможності, стабільності функціонування та досягненню стратегічних цілей розвитку.

Ефективне організаційно-методичне забезпечення управління дозволить оптимізувати процес прийняття управлінських рішень, забезпечити раціональне використання матеріальних, фінансових та людських ресурсів, а також сприятиме підвищенню продуктивності підприємств залізничного транспорту. В умовах нестабільного зовнішнього середовища, зростаючої конкуренції на ринку транспортних послуг та змін у регуляторній політиці, управлінські моделі потребують постійного удосконалення з урахуванням динаміки макро- та мікроекономічних факторів. Відповідно підхід до формування організаційно-методичних засад управління розвитком, який інтегрує наявні виклики шляхом зосередження уваги на стратегічній гнучкості та динамічному потенціалі як ключових механізмів адаптації до трансформаційних змін, дозволяє мінімізувати ризики, підвищити рівень адаптивності підприємств залізничного транспорту та забезпечити їх стійке функціонування у довгостроковій перспективі.

Зважаючи на зазначене, наразі особливо актуальним є удосконалення теоретичних положень, методичних підходів і практичних рекомендацій щодо організаційно-методичного забезпечення управління розвитком підприємств залізничного транспорту в умовах трансформацій за рахунок нарощення стратегічної гнучкості. Саме цьому і присвячене дисертаційне дослідження Островерх Г. Є., що свідчить про своєчасність та актуальність одержаних наукових здобутків.

Зв'язок теми дослідження з науковими програмами, планами, темами

Дисертаційна робота Островерх Г. Є. узгоджується з пріоритетними напрямками наукової діяльності у сфері економіки транспорту, передбаченими державними та галузевими програмами розвитку, а саме: Стратегії АТ «Укрзалізниця» на 2019 – 2023 роки (затверджена Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 12 червня 2019 р. № 591-р); Національної транспортної стратегії України на період до 2030 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2025-2027 роках (затвердженими Постановою Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2024 р. № 1550); Стратегії людського розвитку (затверджена Указом Президента України від 02 червня 2021 р. № 225/2021).

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій

Наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані Островерх Г. Є. у процесі виконання дослідження, базуються на комплексному застосуванні загальнонаукових і спеціалізованих методів наукового аналізу. Положення, що містять ознаки наукової новизни, обґрунтовані на основі всебічного аналізу сучасних фундаментальних і прикладних досліджень у сфері менеджменту підприємства в умовах трансформацій, забезпечення ефективності процесу розвитку суб'єкта господарювання, а також на основі обробки статистичних даних підприємств залізничного транспорту, інформації Державної служби статистики України, чинної нормативно-правової бази, періодичних видань та результатів власних емпіричних досліджень.

Достовірність і наукова обґрунтованість отриманих результатів забезпечені використанням сучасних науково-методологічних підходів, серед яких – методи порівняльного та морфологічного аналізу, графічної інтерпретації даних, систематизації та класифікації, логіко-діалектичного та абстрактно-

логічного аналізу, структурно-функціонального підходу, а також методи експертного оцінювання і розрахунково-аналітичні інструменти.

Структура дисертаційного дослідження відзначається внутрішньою логічністю та завершеністю. Зміст роботи повною мірою корелює з обраною тематикою, що засвідчує системність і повноту реалізованого наукового пошуку. Сформульовані дослідницькі завдання, окреслені елементи наукової новизни та обґрунтовані висновки підтверджують відповідність дисертації вимогам до наукової праці та її узгодженість із методологічною «науковою формулою».

Достовірність і обґрунтованість основних положень наукового дослідження підтверджуються системно викладеними у роботі теоретичними узагальненнями, практичними результатами, сформульованими пропозиціями та висновками, які відзначаються логічною послідовністю та внутрішньою узгодженістю.

У першому розділі дисертації розкрито проблеми та перспективи забезпечення управління розвитком підприємств залізничного транспорту в контексті трансформацій. В межах розділу: досліджено особливості трансформації глобального бізнес-середовища в умовах наростання процесів фрагментації в світовій економіці (С. 29–48); проведено аналіз сучасного стану та тенденцій розвитку підприємств залізничного транспорту України (С. 49–69); виявлено наростання інертності системи управління їх діяльністю й ідентифіковано такі її прояви: організаційна, процесна, культурна, трансформаційна та інвестиційна інерція (С. 69–71); розроблено пропозиції щодо удосконалення теоретичних засад забезпечення управління розвитком підприємств залізничного транспорту, які сформовано за рахунок розкриття авторського визначення категорії стратегічної гнучкості підприємств залізничної галузі і виділення таких її різновидів як гнучкість транспортно-логістичних процесів, технологій, проєктування, організаційно-управлінських процесів, кадрів і комунікації (С. 71–92).

Другий розділ дисертації присвячено формуванню теоретико-методичних основ забезпечення управління розвитком підприємств залізничного транспорту. Розділ розкриває: теоретичні основи розвитку динамічного потенціалу підприємств залізничного транспорту, що містять авторське визначення змісту динамічного потенціалу підприємств залізничного транспорту як сукупності динамічних активів та динамічних можливостей, що формують здатність підприємств галузі швидко та гнучко адаптуватися до змін (С. 96–138); підхід до розвитку підприємств залізничного транспорту, що ґрунтується на калібруванні їх динамічного потенціалу і передбачає можливість його реалізації залежно від значущості та глибини охоплення процесами

трансформацій динамічних активів і можливостей підприємств галузі за трьома сценаріями: інертний, фрагментарний та адаптаційно-динамічний (С. 139–147); положення щодо формування комунікаційного середовища забезпечення стратегічної гнучкості системи управління розвитком підприємств залізничного транспорту (С. 147–167).

Третій розділ розкриває особливості формування організаційно-економічних інструментів забезпечення управління розвитком підприємств залізничного транспорту в контексті трансформацій. В межах розділу: сформовано механізм динамічної реконфігурації, який передбачає можливість оперативної зміни організаційної структури, коригування управлінських підходів, перерозподілу функцій, оптимізації департаментів та інтеграції сучасних управлінських методик (С. 171-196); розкрито методичну процедуру вибору та реалізації технологічної стратегії, що передбачає послідовну реалізацію етапів забезпечення технологічної гнучкості (С. 196-210); запропоновано механізм кадрово-інтелектуального забезпечення розвитку підприємств залізничного транспорту (С. 210-238).

Обсяг і зміст використаних у дисертації літературних джерел є достатніми та відповідають встановленим вимогам до наукового дослідження. До бібліографічного списку включено як фундаментальні праці вітчизняних і зарубіжних учених, а також сучасні науково-теоретичні розробки, що органічно доповнюють наявні дослідження та сприяють їх подальшому розвитку.

Загалом, рівень наукового опрацювання проблематики Островерх Ганною Євгенівною свідчить про завершеність, належну аргументованість і наукову достовірність дисертаційного дослідження, яке містить значущі результати для відповідної галузі знань.

Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Детальний аналіз дисертаційної роботи та наукових публікацій автора дозволяє зробити висновок про успішну реалізацію встановленої мети й завдань дослідження. У роботі представлено нові наукові положення, спрямовані на забезпечення управління розвитком підприємств залізничного транспорту за рахунок підвищення їх стратегічної гнучкості та нарощення динамічного потенціалу як підґрунтя ефективної адаптації до трансформаційних викликів. Основні елементи наукової новизни згруповано у дві категорії результатів, кожна з яких має відповідне змістове наповнення.

1. Наукові результати, що являють собою удосконалення теоретико-методологічних та методичних положень:

- підхід до розвитку підприємств залізничного транспорту, що ґрунтується на калібруванні їх динамічного потенціалу і передбачає можливість його реалізації залежно від значущості та глибини охоплення процесами трансформацій динамічних активів і можливостей підприємств галузі за трьома сценаріями: інертний, фрагментарний та адаптаційно-динамічний (С. 142–147);

- дизайн адаптивної організаційної структури підприємств залізничного транспорту, що подано як конгломерат модульно-інтераційних компонентів бізнес-архітектури з механізмом динамічної реконфігурації (С. 185–189);

- процедура вибору та реалізації технологічної стратегії підприємств залізничного транспорту, що розкриває етапність процесу забезпечення технологічної гнучкості і передбачає формування чотирьох альтернативних стратегій її досягнення: збереження в існуючому стані; гібридна автоматизація та роботизація; людино-машинна інтеграція; масштабна роботизація (С. 206–210);

- механізм формування кадрово-інтелектуального забезпечення розвитку підприємств залізничного транспорту, що передбачає формування його знаннєвої підсистеми на засадах рефреймінгу і розкриває напрями та інструментарій розвитку компетенцій персоналу, конвергентності інтелектуальних та інформаційних систем і реконфігурації елементного складу кадрово-інтелектуального середовища (С. 231–235);

2. Набули подальшого розвитку:

- теоретичні положення щодо забезпечення розвитку динамічного потенціалу підприємств залізничного транспорту, що розкривають зміст та структурно-компонентний склад динамічного потенціалу підприємств залізничної галузі, які згруповані за критерієм гнучкості динамічних активів і можливостей (інноваційна, кадрово-інтелектуальна, інформаційно-цифрова, управлінська, технологічна, фінансова, реляційна, процесна складові) (С. 111–115);

- модель формування комунікаційного середовища підприємств залізничного транспорту, яка передбачає розбудову комунікаційної платформи і поєднує її презентаційно-репутаційний, навчально-методичний, колаборативно-партнерський, активізаційно-консультативний структурні блоки (С. 164–167);

- теоретичні засади забезпечення управління розвитком підприємств залізничного транспорту, які сформовано за рахунок розкриття авторського визначення категорії стратегічної гнучкості підприємств залізничної галузі і виділення таких її різновидів як гнучкість транспортно-логістичних процесів,

технологій, проєктування, організаційно-управлінських процесів, кадрів і комунікації (С. 74–92).

Практична значущість результатів дослідження

Запропоновані в дисертаційній роботі теоретичні положення й прикладні поради можуть бути застосовані під час розробки стратегічних рішень щодо управління розвитком підприємств залізничного транспорту і дозволять визначитися з ефективними інструментами реалізації динамічних можливостей підприємств залізничної галузі в трансформаційних умовах.

Основні положення і рекомендації використані підприємствами залізничного транспорту. Зокрема підхід до розвитку підприємств залізничного транспорту впроваджено в діяльність структурного підрозділу «Служба організації праці, заробітної плати і структур управління» Регіональної філії «Південна залізниця» АТ «Укрзалізниця» (акт про впровадження №112/18-24 від 20 листопада 2024 р.), дизайн адаптивної організаційної структури підприємств залізничного транспорту використано в діяльності Управління статистики АТ «Укрзалізниця» (акт про впровадження № 182/12-26 від 16 грудня 2024 р.), пропозиції щодо формування знаннєвої підсистеми забезпечення реалізації динамічних можливостей підприємствами залізничного транспорту впроваджено в діяльність структурного підрозділу «Служба казначейства» Регіональної філії «Південна залізниця» АТ «Укрзалізниця» (акт про впровадження № 269/19-25 від 28 січня 2025 р.).

Теоретичні та практичні розробки, запропоновані в дисертаційній роботі, використовуються в навчальному процесі Українського державного університету залізничного транспорту при викладанні дисциплін «Стратегічне управління», «Управління бізнесом», «Економічне управління підприємством», «Інноваційний розвиток підприємств», «Управління трудовим потенціалом підприємств», «Організаційна культура підприємств» і при виконанні кваліфікаційних робіт, що підтверджується актом впровадження від 18 грудня 2024 р.

Повнота викладення основних результатів в опублікованих працях

Основні висновки та пропозиції, сформульовані Островерх Г. Є., чітко простежуються в елементах наукової новизни та з достатньою аргументованістю знайшли відображення у 25 наукових працях, серед яких: 12 статей у наукових фахових виданнях, що входять до міжнародних наукометричних баз даних; 13 тез доповідей на науково-практичних

конференціях. Загальний обсяг наукових праць складає 7,24 друк. арк., з них особисто автору належать 5,84 друк. арк. У процесі оприлюднення наукових результатів було дотримано вимоги пунктів 8 і 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою КМУ №44 від 12.01.2022 р. Це підтверджує достатність публікацій.

Відповідність дисертації встановленим вимогам

Дисертація Островерх Ганни Євгенівни складається зі вступу, трьох розділів, загальних висновків, додатків, списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи становить 295 сторінок, у т. ч. основний текст займає 209 сторінок. Матеріали дисертації проілюстровано 74 рисунками, 23 таблицями та містять 5 додатків. Список використаних джерел налічує 300 найменувань. Побудова дисертаційної роботи логічно підпорядкована визначеній меті та сформульованим завданням, що зумовлює відповідну структуру роботи. Структурна організація дисертації відповідає її назві, меті та основним завданням дослідження. Оформлення дослідження повністю відповідає вимогам Наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» зі змінами від 12.07.2019 р.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

Попри загальне позитивне враження від дисертаційної роботи, що зумовлене глибоким науковим опрацюванням теми, значущістю одержаних результатів і наявністю практично важливих та теоретично обґрунтованих положень, окремі недоліки, зауваження та дискусійні питання все ж залишаються і потребують додаткової уваги.

1. Рис. 2.18 «Підхід до розвитку підприємств залізничного транспорту на основі використання інструменту калібрування їх динамічного потенціалу» (С. 143) потребує уточнення і доопрацювання в п. 2. «Формування стратегічних цілей розвитку динамічного потенціалу підприємств залізничного транспорту», адже він не може бути досягнутий в певній мірі лише за рахунок визначення ключових параметрів динамічного потенціалу.

2. Авторкою в дисертаційній роботі визначено компоненти комунікаційної платформи забезпечення інноваційно-цифрової трансформації підприємств

залізничного транспорту (С. 164–167). З метою забезпечення практичної реалізації авторської комунікаційної платформи слід уточнити можливість її застосування на міжнародному рівні.

3. Із зацікавленістю ставлячись до наукової пропозиції авторки щодо проектування організаційної структури підприємств залізничного транспорту на засадах динамічної реконфігурації (С. 185–194) маю зазначити, що робота істотно виграла, якщо б окремо були сформовані пропозиції у цій сфері для різних бізнес-напрямків діяльності підприємства.

4. Окреслюючи послідовність формування адаптивної структури підприємств залізничного транспорту на засадах динамічної реконфігурації (Рис. 3.8, С. 186) авторка свої дослідження будує на цифрових трансформаціях та впровадженні інновацій. З метою кращого сприйняття матеріалу слід деталізувати які саме інноваційні зрушення мають на увазі.

5. Робота набула більшої практичної цінності, якщо б механізм формування кадрово-інтелектуального забезпечення розвитку підприємств залізничного транспорту (С. 230–238) було окремо сформовано для різних категорій працівників підприємств залізничного транспорту.

Загальний позитивний характер дисертаційної роботи не нівелюється висловленими зауваженнями, адже представлені в ній результати вирізняються науковою новизною, переконливою аргументацією, достовірністю та належним рівнем обґрунтованості.

Академічна доброчесність

Результати аналізу дисертації Островерх Г. Є. свідчать про відсутність академічного плагіату, фальсифікацій або фабрикацій. Порушення принципів академічної доброчесності виявлені не були, що підтверджується результатами перевірки за допомогою спеціалізованого програмного забезпечення УкрДУЗТ.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Островерх Г. Є. на тему «Організаційно-методичне забезпечення управління розвитком підприємств залізничного транспорту в умовах трансформацій» є самостійною кваліфікаційною науковою працею, яка виконана на актуальну тему. За своїм змістом відповідає спеціальності 051 «Економіка». Отримані результати та висновки мають наукову новизну, важливе теоретичне та практичне значення.

Наукове дослідження виконано на високому науковому рівні, а поданий матеріал вирізняється чіткістю викладення та належним обґрунтуванням. Ефективне застосування графічних засобів візуалізації суттєво сприяє кращому розумінню змісту. Усі положення, отримані результати та сформульовані висновки є логічно послідовними й обґрунтованими. Факт практичного впровадження результатів підтверджено відповідними актами, які додаються до дисертації. Поршень принципів академічної доброчесності у роботі не виявлено.

За змістом, актуальністю, науковою новизною та практичною цінністю дисертаційна робота на тему «Організаційно-методичне забезпечення управління розвитком підприємств залізничного транспорту в умовах трансформацій» відповідає вимогам: пунктів 6, 7, 8 і 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою КМУ №44 від 12.01.2022 р., а її авторка, Островецька Ганна Євгенівна, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка» (галузь знань 05 – Соціальні та поведінкові науки).

Доктор економічних наук, професор,
завідувачка кафедрою економіки,
маркетингу та бізнес-адміністрування
Національного транспортного університету

 Вікторія ЯНОВСЬКА

Розпорядженням Кабінету Міністрів України
від 02.08.2024 №727-р
Державний університет інфраструктури та
технологій реорганізовано шляхом приєднання
до Національного транспортного університету
наказом МОН України від 14.08.2024 року №1140